

Vážená paní
PhDr. Kristýna Titěrová
programová ředitelka
META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti
mladých migrantů
Žerotínova 1124/35
130 00 Praha 3

Váš dopis ze dne / značky

16. 1. 2020

Číslo jednací

MSMT-35 557/2020-2

Vyřizuje / linka

Ing. Olga Jůnová / 1335

Datum 8.9.2020

Dotazy týkající se vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem

Vážená paní programová ředitelko,

reaguji tímto na Vaše dotazy týkající se vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem, které nám postoupila k vyřízení Česká školní inspekce. Pro přípravu odpovědi jsme si vyžádali stanovisko odboru legislativy MŠMT a jejich vyjádření v této věci jsme obdrželi po delší době. V některých bodech Vašich dotazů se jednalo o složité právní (i odborné) otázky, které právní úprava většinou výslovně neřeší.

1) Možnosti úprav rozvrhu a uvolňování z hodin na základě IVP, pokud má žák 2. nebo 3. stupeň PO. Ve vyhlášce č. 27/2016, paragrafu 3 odst. 3 se uvádí, že v IVP se uvádějí informace o úpravách obsahu vzdělávání žáka a o časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání. Znamená to, že je na základě IVP (zejména u žáka začínajícího s češtinou) možné upravovat rozvrh žáka? Například tím, že jej škola částečně uvolní z některých předmětů, aby se místo nich mohl účastnit výuky češtiny jako druhého jazyka? Aniž by k tomu bylo nutné použít ustanovení paragrafu 50 ŠZ? Pokud ano, je možné žáka takto uvolňovat pouze z disponibilních hodin, nebo i z jiných hodin? Lze žáka uvolňovat pouze za účelem náhradní výuky (např. ČDJ) nebo uvolněné hodiny nemusí být ničím nahrazeny, například pokud zredukujeme obsah vzdělávání kvůli jazykové bariéře žáka (aniž bychom však zredukovali výstupy vzdělávání)? Lze toto u žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka upravovat v IVP (na základě doporučení PPP)?

Na základě platného doporučení, které vydá školské poradenské zařízení (dále „ŠPZ“), je možné u žáků s odlišným mateřským jazykem částečné uvolnění z některých předmětů za účelem posílení výuky českého jazyka. Žáka lze uvolňovat pouze za účelem náhradní výuky a nelze – bez doporučení ŠPZ – mu svévolně redukovat obsah vzdělávání kvůli jeho jazykové bariéře. Shledá-li škola, že nastavené podpůrné opatření není dostačující, bezodkladně doporučí zletilému žákovi nebo zákonnému zástupci žáka využití poradenské pomoci ŠPZ. Následně ŠPZ vydá doporučení stanovující jiná podpůrná opatření, případně stejná podpůrná opatření vyššího stupně (viz § 16 odst. 5 a 6 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů).

2) Může škola žáka s OMJ učit češtinu jako druhý jazyk namísto druhého cizího jazyka? Pokud ano, za jakých podmínek? Například s uvedením tohoto způsobu náhradní výuky v ŠVP? Nebo IVP?

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (kapitola 7.2) lze vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Další cizí jazyk nahradit v nejlepší zájmu žáka cizince vzdělávacím obsahem vzdělávacího oboru Cizí jazyk. Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů Cizí jazyk a Další cizí jazyk je možné nahradit v nejlepší zájmu žáka s příznými podpůrnými opatřeními od 3. stupně dle § 16 odst.2 písm. b) školského zákona jiným vzdělávacím obsahem v rámci individuálního vzdělávacího plánu.

3) Ze školské legislativy podle některých názorů vyplývá, že škola nemusí přijmout žáka, který již ukončil základní vzdělání v zemi původu, bez ohledu na to, kolik let základní vzdělání v zemi původu trvá. V praxi jsme se setkali například se žákem, který měl v zemi původu ukončené sedmileté základní vzdělávání. Jak má škola postupovat, pokud takový žák požádá o přijetí do ZŠ? Samozřejmě v případě, že ještě nedosáhl 18 let.

Při příchodu do ČR po splnění základního vzdělání nebo povinné školní docházky v zemi původu či po splnění povinné školní docházky podle českých předpisů bez splnění základního vzdělání se osoba může hlásit ke studiu na střední škole (§ 59 odst. 1 školského zákona a § 1 odst. 1 písm. i) a j) vyhlášky č. 353/2016 Sb.). Pokud však tato osoba, resp. její zákonný zástupce má zájem o přijetí na základní školu, ředitel základní školy by neměl odmítnout její přijetí, pokud mu to umožňuje kapacita školy a případně vyhlášená kritéria pro nespádové uchazeče. Tento postup je v nejlepší zájmu žáka – dítěte. Zákon výslovně nestanoví jako překážku účasti na základním vzdělání absenci dokončení základního vzdělání (nebo povinné školní docházky) podle jiných právních předpisů. Obecně platí, že školní docházka je v ČR povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku. Současně platí, že povinnost školní docházky končí koncem školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku, přestože z jakýchkoliv důvodů neabsolvoval celých devět školních roků školní docházky. Žáka staršího 17ti let nelze tedy nikdy přijmout k plnění povinné školní docházky. Vzhledem k tomu, že vztah cizozemské právní úpravy základního vzdělání a české právní úpravy není (a nemůže být) popsán v zákoně tak, aby předem dával odpověď na řešení rozličných situací nezletilých cizinců, je vždy nutné posuzovat konkrétní okolnosti.

4) Pokud má škola žáka bez znalosti češtiny a chce jej uvolňovat podle paragrafu §50 ŠZ na výuku češtiny a zároveň chce upravovat hodnocení žáka a cíle ve vzdělávání s ohledem na neznalost jazyka, může postupovat podle vlastního plánu (vyrovňovacího, plánu jazykové podpory), ve kterém si definuje cíle vzdělávání a postupné osvojování jazyka v předmětech? A to i v případě, že zatím nemá doporučení ŠPZ k IVP (a PLPP je z hlediska potřeb nedostatečný)?

Škola sama není kompetentní k jakýmkoliv úpravám ve vzdělávání žáků ve větším rozsahu, než jsou podpůrná opatření 1. stupně. Úprava hodnocení a cílů ve vzdělávání žáka s ohledem na neznalost jazyka může škola až na základě doporučení ŠPZ.

Veškerá výše uvedená sdělení považujte prosím za odborný názor na danou problematiku.

S pozdravem

Mgr. Jaroslav Faltýn

Odbor základního vzdělávání a mládeže